

Regeringens proposition

Prop. 1999/2000:12

1999/2000:12

Statlig förvaltning av premiepensionsmedel, m.m.

Prop.
1999/2000:12

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 7 oktober 1999

Lena Hjelm-Wallén

Bosse Ringholm
(Finansdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att det statliga fondbolaget för förvaltning av premiepensionsmedel i det reformerade pensionssystemet skall avvecklas. Det föreslås att sjunde fondstyrelsen inom Allmänna pensionsfonden (AP-fonden) skall överta fondbolagets uppgift. Förutom Premiesparfonden för dem som inte anmält något annat val till Premiépensionsmyndigheten, skall sjunde fondstyrelsen även förvalta medlen för dem som aktivt valt just den förvaltaren. Detta skall ske i en särskild fond, Premiévalfonden.

Sjunde fondstyrelsen skall särredovisa förvaltningen av de båda fonderna. Var och en av fonderna skall alltså endast belastas med kostnader för sin egen förvaltning.

I propositionen föreslås också att den enskilde inte skall få placera premiepensionsmedel i s.k. ideella fonder där medel kan delas ut till andra än fondandelsägarna.

De nya bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 januari 2000.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden.....	4
2.2	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension	8
2.3	Förslag till lag om ändring i lagen (1998:710) med vissa bestämmelser om Premiepensionsmyndigheten.....	10
3	Ärendet och dess beredning	11
4	Bakgrund.....	13
5	Statlig förvaltning av premiepensionsmedel.....	15
5.1	Avveckling av det statliga fondbolaget.....	15
5.2	Aktivt val av förvaltning hos sjunde fondstyrelsen.....	15
5.3	Avtal om prisreduktion på förvaltartjänsten även för sjunde fondstyrelsen	24
6	Skall premiepensionsmedel kunna förvaltas i s.k. ideella fonder? ..	26
7	Vissa lagtekniska justeringar	28
8	Ekonomiska konsekvenser.....	29
9	Författningskommentar.....	30
9.1	Förslaget till lag om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden.....	30
9.2	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension	32
9.3	Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:710) med vissa bestämmelser om Premiepensionsmyndigheten.....	33
	Bilaga 1 Förteckning över remissinstanser.....	34
	Bilaga 2 Lagrådsremissens lagförslag.....	35
	Bilaga 3 Lagrådets yttrande.....	42
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 oktober 1999	45
	Rättsdatablad.....	46

1 Förslag till riksdagsbeslut

Regeringen föreslår att riksdagen

1. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden,
2. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
3. antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (1998:710) med vissa bestämmelser om Premiepensionsmyndigheten,
4. bemyndigar regeringen att avveckla det statliga fondbolaget (avsnitt 5.1).

2.1 Förslag till lag om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden

Härigenom föreskrivs att 1, 43 a–43 e och 43 g §§ lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 §²

De penningmedel som enligt 4 kap. 3 § lagen (1981:691) om socialavgifter, 8 § lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift och 6 § lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift skall föras till Allmänna pensionsfonden, skall förvaltas av första–sjätte fondstyrelserna.

De medel som enligt 8 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension förs till Premiesparfonden inom Allmänna pensionsfonden skall förvaltas av sjunde fondstyrelsen.

De medel som enligt 8 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension förs till Premiesparfonden *och Premievalsfonden* inom Allmänna pensionsfonden skall förvaltas av sjunde fondstyrelsen.

Bestämmelser finns om första–tredje fondstyrelserna i 2–16, 21–25, 44 och 45 §§, om fjärde–sjätte fondstyrelserna i 26, 28–37, 39, 43, 44 och 45 §§ samt om sjunde fondstyrelsen i 43 a–45 §§.

43 a §³

Sjunde fondstyrelsen skall förvalta *en särskild fond* inom Allmänna pensionsfonden, Premiesparfonden.

Fonden skall förvaltas för de ändamål som framgår av bestämmelserna om premiepension i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Fondstyrelsen skall i sin förvaltning handla utslutande i pensionsspararnas intresse.

Sjunde fondstyrelsen skall förvalta *två fonder* inom Allmänna pensionsfonden, Premiesparfonden *och Premievalsfonden*.

Fonderna skall förvaltas för de ändamål som framgår av bestämmelserna om premiepension i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Fondstyrelsen skall i sin förvaltning handla utslutande i pensionsspararnas intresse.

Fondstyrelsen får ur vardera av Premiesparfonden och Premievalsfonden ta ut medel för de förvaltningskostnader som uppkommit för den fonden. Om kostna-

¹ Lagen omtryckt 1991:1857.

² Senaste lydelse 1998:1771.

³ Senaste lydelse 1998:711.

Fondstyrelsen skall ta emot medel till och betala ut medel från *fonden* enligt de anvisningar som Premiensionsmyndigheten lämnar.

derna avser både Premiesparfonden och Premievals-fonden skall de fördelas mellan fonderna på ett skäligt sätt.

Fondstyrelsen skall ta emot medel till och betala ut medel från *fonderna* enligt de anvisningar som Premiensionsmyndigheten lämnar.

43 b §⁴

Premiesparfonden skall vara *indelad* i fondandelar. Alla fondandelar skall vara lika stora.

Premiesparfonden *och Premievals-fonden* skall vara *indelade* i fondandelar. Alla fondandelar *i en fond* skall vara lika stora.

Värdet av en fondandel är fondens värde delat med antalet fondandelar. Fondens tillgångar skall värderas med ledning av gällande marknadsvärde. Fondstyrelsen skall dagligen beräkna fondandelsvärdet och underätta Premiensionsmyndigheten om värdet.

När medel tillförs *fonden*, skall fondstyrelsen utfärda fondandelar till Premiensionsmyndigheten. När medel betalas ur *fonden*, skall det ske genom inlösen av fondandelar.

När medel tillförs *en fond*, skall fondstyrelsen utfärda fondandelar till Premiensionsmyndigheten. När medel betalas ur *en fond*, skall det ske genom inlösen av fondandelar.

43 c §⁵

Fondstyrelsen skall förvalta fondmedlen så att den totala risknivån är låg, *samtidigt som medlen* ger så god avkastning som möjligt.

Fondstyrelsen skall förvalta fondmedlen så att *de* ger så god avkastning som möjligt. *För förvaltningen av Premiesparfonden gäller dessutom att* den totala risknivån *skall vara* låg.

Fondstyrelsen får inte förvärva så många aktier i ett svenskt aktiebolag att röstetalet för dem tillsammans med fondstyrelsens övriga aktier i samma bolag överstiger fem procent av röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

Fondstyrelsen får inte förvärva så många aktier i ett svenskt *eller utländskt* aktiebolag att röstetalet för dem tillsammans med fondstyrelsens övriga aktier i samma bolag överstiger fem procent av röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

⁴ Senaste lydelse 1998:711.

⁵ Senaste lydelse 1998:711.

43 d §⁶

Fondstyrelsen får rösta för aktier som den förvärvat till *Premiesparfonden* endast när kravet på avkastning enligt 43 c § första stycket eller behovet att trygga placeringarnas säkerhet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Fondstyrelsen får rösta för *sådana* aktier i ett svenskt aktiebolag som den förvärvat till *fonderna* endast när kravet på avkastning enligt 43 c § första stycket eller behovet att trygga placeringarnas säkerhet inte kan tillgodoses på annat sätt.

43 e §⁷

Följande bestämmelser i lagen (1990:1114) om värdepappersfonder, och föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa bestämmelser, skall gälla för förvaltningen av Premiesparfonden:

- 6 a § om skyldighet för revisor att anmäla vissa förhållanden till Finansinspektionen,
- 7 § om förbud för vissa personer med insynsställning att handla med en värdepappersfond,
- 9 och 10 §§ om upprättande och godkännande av fondbestämmelser,
- 12 § om företrädare för andelsägarna i en värdepappersfond m.m.,
- 13 § första stycket 2–4 och andra stycket om förbud mot att ta upp lån m.m.,
- 17–22 §§, 23 § första stycket 2 och 3 samt 24–25 §§ om placering av medel i en värdepappersfond,
- 26–29 §§ om information om en värdepappersfond,
- 32 § första stycket om inlösen av fondandelar, och
- 47 § om skadestånd.

Vid tillämpningen av de bestämmelser och föreskrifter som anges i första stycket skall Premiesparfonden anses som *en värdepappersfond* och Premiensionsmyndigheten som fondandelsägare. Vad som sägs om fondbolag skall avse sjunde fondstyrelsen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, utom såvitt avser 47 § om skadestånd, medge undantag från de bestämmelser som anges i första stycket. *Ett beslut enligt detta stycke som meddelats av en annan*

Följande bestämmelser i lagen (1990:1114) om värdepappersfonder, och föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa bestämmelser, skall gälla för förvaltningen av Premiesparfonden *och Premievals-fonden*:

Vid tillämpningen av de bestämmelser och föreskrifter som anges i första stycket skall Premiesparfonden *och Premievals-fonden* anses som *värdepappersfonder* och Premiensionsmyndigheten som fondandelsägare. Vad som sägs om fondbolag skall avse sjunde fondstyrelsen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, utom såvitt avser 47 § om skadestånd, *föreskriva avvikelser och* medge undantag *i det enskilda fallet* från de bestämmelser som anges i första stycket.

⁶ Senaste lydelse 1998:711.

⁷ Senaste lydelse 1998:711.

myndighet än regeringen, får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kamrarrätten.

43 g §⁸

Fondstyrelsen skall ingå samarbetsavtal enligt 8 kap. 3 § första stycket 2 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension med Premiepensionsmyndigheten samt göra de åtaganden som anges i samma stycke 3, 4 och 6.

Sjunde fondstyrelsen skall ingå samarbetsavtal enligt 8 kap. 3 § första stycket 2 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension med Premiepensionsmyndigheten samt göra de åtaganden som anges i samma stycke 3–6.

Fondbestämmelserna för Premiesparfonden och Premievals-fonden får inte medge att medel delas ut till någon annan än Premiepensionsmyndigheten. Fondstyrelsen får inte heller genom Premiesparfonden eller Premievals-fonden utöva sådan näringsverksamhet som avses i 3 § lagen (1990:1114) om värdepappersfonder. Premiepensionsmyndigheten får dock, efter att ha inhämtat yttrande från Finansinspektionen, medge att värdeutvecklingen för fonderna eller en av dem får vara beroende av index. Ett sådant medgivande får lämnas om god riskspridning uppnås i fonden.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

⁸ Senaste lydelse 1998:711.

2.2 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 och 3 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

2 §

När pensionsrätt för premiepension för en pensionssparare har fastställts, skall Premiepensionsmyndigheten föra över medel som motsvarar pensionsrätten samt avkastningen enligt 1 § andra stycket från Riksgäldskontoret till förvaltning i

- | | |
|---|---|
| <ol style="list-style-type: none"> 1. värdepappersfonder eller utländska fondföretag som avses i 3 §, eller 2. Premiesparfonden inom Allmänna pensionsfonden. | <ol style="list-style-type: none"> 2. Premiesparfonden <i>eller Premievalsfonden</i> inom Allmänna pensionsfonden. |
|---|---|

Om pensionsspararen har tagit ut premiepension i form av livränta enligt 9 kap. 2 § skall medlen i stället föras över till Premiepensionsmyndighetens livränteverksamhet.

3 §⁹

Överföring enligt 2 § första stycket 1 får göras till fonder som har anmälts för registrering hos Premiepensionsmyndigheten och som förvaltas av fondförvaltare som

1. har rätt att utöva fondverksamhet enligt lagen (1990:1114) om värdepappersfonder,
2. har slutit samarbetsavtal med myndigheten,
3. har åtagit sig att på begäran lämna sådana informationshandlingar som avses i 26 och 27 §§ lagen om värdepappersfonder till pensionssparare som har valt eller överväger att välja någon av förvaltarens fonder i premiepensionssystemet,
4. har åtagit sig att inte ta ut några avgifter för inlösen av fondandelar,
5. har åtagit sig att, med eller utan särskild prisnedsättning, inte ta ut avgifter i övrigt utöver vad som godtagits av myndigheten, och
6. har åtagit sig att för varje år till myndigheten rapportera dels alla kostnader som har tagits ut ur fonden, uppdelade på olika kostnadsslag, dels de kostnadsbelopp som dagligen belastat fonden redovisade per fondandel, med angivande av hur stor del som avser förvaltningskostnader, inklusive kostnader för förvaring av fondtillgångarna.

Medlen får inte placeras i sådana fonder som avses i 3 § lagen om värdepappersfonder i andra fall än som anges i tredje stycket.

Medlen får inte placeras i fonder som enligt de för fonden gällande bestämmelserna kan dela ut medel till andra än andelsägarna. Medlen får inte heller placeras i sådana fonder som avses i 3 § la-

⁹ Senaste lydelse 1999:391.

gen om värdepappersfonder i Prop. 1999/2000:12
andra fall än som anges i tredje
stycket.

Premiepensionsmyndigheten får, efter att ha inhämtat yttrande från Finansinspektionen, medge att medlen placeras i fonder vars värdeutveckling är beroende av index. Ett sådant medgivande får lämnas om god riskspridning uppnås i fonden.

Premiepensionsmyndigheten får bestämma ett högsta antal fonder som samtidigt får registreras för en fondförvaltare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

2.3 Förslag till lag om ändring i lagen (1998:710) med vissa bestämmelser om Premiepensionsmyndigheten

Prop. 1999/2000:12

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (1998:710) med vissa bestämmelser om Premiepensionsmyndigheten skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från de bestämmelser som anges i 2 § första stycket samt 5 § första och andra styckena. *Ett beslut enligt denna paragraf som meddelats av en annan myndighet än regeringen, får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kamrarrätten.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får *föreskriva avvikelser och* medge undantag *i det enskilda fallet* från de bestämmelser som anges i 2 § första stycket samt 5 § första och andra styckena.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

Huvuddelen av reglerna för det reformerade ålderspensionssystemet trädde i kraft den 1 januari 1999. Vissa delar av regelsystemet, bl.a. reglerna för uttag av pension, träder emellertid i kraft först den 1 januari 2001. Dessutom finns det ett flertal mer detaljerade ikraftträdande- och övergångsbestämmelser till den nya lagstiftningen (prop. 1997/98:151 och 152, bet. 1997/98:SfU13 och SfU14, rskr. 1997/98:315 och 320).

Större delen av det nya ålderspensionssystemet är ett fördelningssystem där den förvärvsarbetande delen av befolkningen finansierar de löpande pensionerna. Därutöver skall en mindre del byggas upp som ett fonderat premiereservsystem, där den enskilde själv får välja förvaltare för sina pensionsmedel.

Allmänna pensionsfonden (AP-fonden) skall utgöra en buffert i fördelningssystemet. AP-fonden utnyttjas dessutom inom premiepensionssystemet på så sätt att en ny sjunde fondstyrelse inom fonden skall förvalta medlen för dem som inte anger något annat val av fond för sitt sparande.

Den nyinrättade Premiépensionsmyndigheten (PPM) sköter försäkringsfunktionen i premiepensionssystemet. PPM anmälde i december 1998 till regeringen att de första fondvalen som de enskilda skall göra och den första överföringen av premiepensionsmedel från Riksgäldskontoret till fondförvaltare inte kommer att kunna ske under år 1999 så som då angavs i reglerna för premiepensionssystemet. Anledningen till detta var att det kontoadministrativa datasystem som bl.a. skall hantera dessa val inte kunnat levereras till PPM i tid. Datasystemet är nu under leverans till myndigheten. Riksdagen antog i juni 1999 regeringens förslag till vissa ändringar bl.a. i ikraftträdande- och övergångsreglerna för systemet. Enligt de nya reglerna skall den första överföringen av premiepensionsmedel till förvaltare ske före utgången av år 2000 (prop. 1998/99:98, bet. 1998/99:SfU12, rskr. 1998/99: 247).

I juli 1999 färdigställdes inom Finansdepartementet en promemoria om AP-fondernas organisation och placeringsregler i det reformerade pensionssystemet (Ds 1999:38). Förslagen i promemorian bygger på en överenskommelse mellan representanter för de fem riksdagspartier (m, c, fp, kd och s) som står bakom pensionsöverenskommelsen. Dessa representanter bildar den s.k. Genomförandegruppen. Promemorians förslag, som innebär att den nuvarande lagen (1983:1092) med reglemente för AP-fonden (APR) ersätts med en ny lag om AP-fonderna, syftar till att anpassa regelverket för AP-fonden till det reformerade ålderspensionssystemet och till de krav som utvecklingen på kapitalmarknaderna ställer på en effektiv och säker kapitalförvaltning. Reglerna för sjunde fondstyrelsens verksamhet föreslås i promemorian i allt väsentligt bli oförändrade. Därutöver föreslås att det statliga fondbolag, som också bildats inom ramen för det nya pensionssystemet, skall avvecklas och att det i stället skall vara möjligt med aktiva val till sjunde fondstyrelsen inom ramen för premiepensionssystemet.

Promemorians regler för AP-fonderna föreslås träda i kraft den 1 januari 2001. För att möjliggöra val till den statliga förvaltaren av premiepensionsmedel under hösten år 2000 föreslås emellertid att reglerna som rör den förvaltaren skall träda i kraft redan den 1 januari 2000. Beredningen av lagstiftningsärendet i den delen måste således fortsätta före övriga delar. De lagförslag som lämnas i denna proposition avser därför ändringar i den nu gällande APR. De av promemorians förslag om sjunde fondstyrelsen som av nyss angivna skäl inte behöver träda i kraft redan den 1 januari 2000 – t.ex. rörande myndighetens ledning och verksamhetsplan – bereds tillsammans med de delar av promemorian som gäller övriga fondstyrelser.

Promemorian om AP-fonderna har remitterats. I *bilaga 1* finns en förteckning över de remissinstanser som beretts tillfälle att yttra sig. Remissvaren finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (dnr Fi1999/2450).

PPM har i en skrivelse som kom in till Finansdepartementet den 30 juni 1999 föreslagit en lagändring som innebär att premiepensionsmedel inte skall få placeras i s.k. ideella fonder där medel kan delas ut till andra än andelsägarna. Skrivelsen har remitterats. Remissvaren finns tillgängliga i lagstiftningsärendet (Fi1999/2394). Vid sidan av remissinstanserna har Frivilligorganisationernas Insamlingsråd yttrat sig i saken. Rådet har i en skrivelse som kom in till departementet den 21 september 1999 anfört att ideella fonder bör vara tillåtna inom premiepensionssystemet.

I propositionen behandlas också ett förslag från Svenska Bankföreningen, Fondbolagens Förening och Sveriges Försäkringsförbund om att PPM, utan hinder av sekretess, skall få lämna uppgifter om en enskilds fondval till förvaltaren av fonden.

Förslagen i denna proposition har utarbetats efter samråd med Genomförandegruppen.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 16 september 1999 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 2*.

Lagrådets yttrande finns i *bilaga 3*.

Regeringen har i propositionen följt Lagrådets förslag. I förhållande till lagrådsremissen har också vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten. Lagrådets yttrande behandlas i författningskommentaren (avsnitt 9).

Enligt de av riksdagen godkända riktlinjerna för en reform av det allmänna pensionssystemet skall en eller flera statliga kapitalförvaltare inrättas för att ta emot premiepensionsmedel för förvaltning från personer som vill välja en sådan lösning (prop. 1993/94:250, bet. 1993/94:SfU24, rskr. 1993/94:439). Efter riksdagens bemyndigande bildade regeringen i detta syfte ett statligt fondbolag, Statens Premiefond AB (prop. 1997/98:151, bet. 1997/98:SfU13, rskr. 1997/98:315). En sådan statlig kapitalförvaltare skall enligt nyssnämnda riktlinjer verka på strikt marknadsmässiga villkor och således i konkurrens med övriga aktörer inom premiepensionssystemet. Syftet är att uppnå neutralitet i förhållande till de privata fondförvaltare som verkar i systemet.

Statens Premiefond AB har efter en genomgång av sina ekonomiska utsikter funnit att bolagets ekonomiska prognos är dålig och att verksamheten därför inte bör drivas vidare. Regeringen har instämt i detta och aviserade, efter samråd med representanter för de riksdagspartier som står bakom pensionsöverenskommelsen, under våren 1999 att Statens Premiefond AB bör avvecklas.

Beträffande den närmare utformningen av förvaltningen av premiepensionsmedel för dem som inte gör ett aktivt val, de s.k. icke-väljarna, gjorde regeringen bl.a. följande uttalanden i förarbetena till lagstiftningen om det nya pensionssystemet (prop. 1997/98:151 s. 421f.).

"För att förvaltningen inom AP-fonden skall vara jämförbar och likvärdig med de andra premiereservalternativen bör det så långt som möjligt gälla samma regler för de olika alternativen.

Det nu sagda leder fram till att det bör tillskapas ett 'syntetiskt fondbolag' och en 'syntetisk värdepappersfond' inom AP-fonden. Sjunde fondstyrelsen bildar 'fondbolaget', och de medel som styrelsen förvaltar utgör 'värdepappersfonden'. De medel som sjunde fondstyrelsen skall förvalta skall – för att tydliggöra separationen från övriga medel inom AP-fonden – betecknas som en särskild fond inom AP-fonden. Denna fond kan som utredningen föreslagit benämnas 'Premiesparfonden'.

För att uppnå likvärdiga regler för förvaltningen av premiereservmedel bör reglerna i lagen om värdepappersfonder göras tillämpliga för sjunde fondstyrelsen och dess verksamhet. Fondstyrelsen bör också stå under tillsyn av Finansinspektionen. Detta innebär bl.a. att fondstyrelsen är skyldig att upprätta fondbestämmelser som skall godkännas av inspektionen, att fondstyrelsen skall upprätta de informationshandlingar som ett fondbolag skall upprätta, nämligen informationsbroschyr, årsberättelse och halvårsredogörelse. Dessutom skall placeringsbestämmelserna i lagen om värdepappersfonder gälla. Sjunde fondstyrelsen skall också uppfylla de särskilda krav som skall ställas på fondbolagen i premiepensionssystemet [---].

Av praktiska skäl kan eller behöver vissa av bestämmelserna i lagen om värdepappersfonder inte tillämpas på sjunde fondstyrelsen. Det gäller t.ex. bestämmelserna om tillstånd till fondverksamhet och om förvaringsinstitut. Vidare bör regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer bemyndigas att medge undantag från lagens bestämmelser för sådana fall där det visar sig att bestämmelserna inte kan tillämpas på ett ändamålsenligt sätt.

På samma sätt som i vanlig fondverksamhet bör samtliga kostnader för förvaltningen i Premiesparfonden tas ur de förvaltade medlen. Lagstiftningen om

värdepappersfonder bygger på att fonden är en särskild förmögenhetsmassa som skall hållas avskild från fondbolagets förmögenhet, vilket innebär att fondförmögenheten minskar när fondbolaget tar ut kostnadsersättning. Detta förhållande får rent praktiskt åstadkommas med hjälp av särredovisning av premiepensionskapitalet i sjunde fondstyrelsens verksamhet.

En belastning motsvarande det avkastningskrav som ställs på det statliga fondbolaget enligt vad som tidigare sagts [---] bör av neutralitetsskäl uppkomma hos den sjunde AP-fondstyrelsen.

Vid sidan av lagen om värdepappersfonder bör vissa av de gemensamma bestämmelserna i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden gälla även för sjunde fondstyrelsen. Dessutom krävs vissa särregler för den nya fondstyrelsen i syfte att nå större likhet med övrig förvaltning inom premiepensionssystemet.

Följande ordning bör gälla. Bestämmelserna i AP-fondsreglementet om styrelsearbete, delegation m.m. samt redovisning och revision bör även gälla för den nya styrelsen.

Även ansvaret för uppföljning och utvärdering av verksamheten bör utformas på samma sätt som för övriga fondstyrelser. Regeringen bör således fastställa fondstyrelsens balansräkning, utvärdera medelsförvaltningen samt överlämna årsredovisningen och utvärderingen till riksdagen.

Sjunde fondstyrelsen skall, som framgått, dessutom stå under tillsyn av Finansinspektionen på samma sätt som skall gälla för det statliga fondbolaget. Regeringen skall i sin utvärdering undersöka om fondstyrelsen uppfyller de riktlinjer som ställts upp för verksamheten och om verksamheten bedrivs effektivt. Finansinspektionens tillsyn skall således endast avse förhållanden som rör reglerna i lagen om värdepappersfonder."

5.1 Avveckling av det statliga fondbolaget

Regeringens förslag: Regeringen bemyndigas att avveckla det statliga fondbolaget, Statens Premiefond AB.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Svenska Bankföreningen, Fondbolagens Förening* och *Svenska Fondhandlareföreningen* anser att ett statligt fondbolag är att föredra framför att sjunde fondstyrelsen inom AP-fonden övertar det statliga fondbolagets uppgifter.

Skälen för regeringens förslag: Under den fortsatta uppbyggnaden av premiepensionssystemet har det framkommit att verksamheten i det statliga fondbolaget är förenad med stora svårigheter. Kapitalbehovet är svårbedömt, men kan antas vara betydande på grund av de stora kostnaderna för att starta fondverksamhet utan befintliga kanaler till pensions-spararna. I en sådan situation krävs stora resurser för marknadsföring. Detta är huvudskälet till att det kan antas bli svårt för det statliga fondbolaget att nå lönsamhet inom rimlig tid. Bolaget har därför dragit slutsatsen att verksamheten inte bör drivas vidare.

Regeringen har instämt i bolagets bedömning och aviserade redan under våren 1999, efter samråd med Genomförandegruppen, att Statens Premiefond AB bör avvecklas.

Det finns inte skäl att nu göra någon annan bedömning. Riksdagen bör därför bemyndiga regeringen att avveckla bolaget. Det överskott som uppstår vid avvecklingen skall tillfalla statskassan.

5.2 Aktivt val av förvaltning hos sjunde fondstyrelsen

Regeringens förslag: Förutom att i Premiesparfonden förvalta medlen för dem som inte anmält något annat val av fond till Premiepensionsmyndigheten, de s.k. icke-väljarna, skall sjunde fondstyrelsen i en ny fond, Premievalsfonden, förvalta medlen för dem som aktivt valt den förvaltningen.

Fondstyrelsen skall särredovisa Premiesparfonden och Premievalsfonden, dvs. var och en av fonderna skall endast belastas med kostnader för sin egen förvaltning.

Målet för placeringsverksamheten hos sjunde fondstyrelsen skall vara att uppnå så god avkastning som möjligt. För förvaltningen av icke-väljarnas medel skall dessutom gälla att den totala risknivån skall vara låg.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Det stora flertalet av remissinstanserna tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Riksgäldskontoret, Kammarkolle-*

giet och Svenska Arbetsgivareföreningen menar att namnet på den statliga förvaltaren inom AP-fonden, "Sjunde AP-fonden", är olämpligt. Vissa remissinstanser, bl.a. *Landsorganisationen i Sverige*, *Pensionärernas Riksorganisation* och *Kooperativa förbundet* ifrågasätter bestämmelserna om begränsning av inflytandet och utövande av rösträtt. I några remissyttranden – däribland de från *Riksbanken*, *Riksgäldskontoret* och *Riksförsäkringsverket* – föreslås att den statliga förvaltningen bör ske i s.k. generationsfonder. *Finansinspektionen* anser att de bestämmelser om förvaringsinstitut som gäller för fondbolag skall gälla också för sjunde fondstyrelsen. *Statskontoret*, *Sveriges Industriförbund*, *Sveriges Försäkringsförbund*, *Svenska Bankföreningen*, *Fondbolagens Förening*, *Svenska Fondhandlareföreningen* och *Svensk Handel* avstyrker förslaget i dess huvudsakliga delar.

Skälen för regeringens förslag

Även aktiva väljare hos sjunde fondstyrelsen

Som redan angetts skall det, enligt de av riksdagen godkända riktlinjerna för det reformerade ålderspensionssystemet, finnas en eller flera statliga kapitalförvaltare för dem som vill välja en sådan lösning för sina premiepensionsmedel. När det statliga fondbolaget avvecklas uppkommer frågan vilken statlig förvaltare som skall träda i bolagets ställe för att uppfylla kraven i riktlinjerna.

En lösning bör väljas där förutsättningarna att nå kostnadstäckning är betydligt större än vad som var fallet med det statliga fondbolaget. En förvaltning inom ramen för AP-fonden uppfyller kraven i riktlinjerna för pensionsreformen och ger möjlighet till en sådan kostnadstäckning. Skillnaden i förhållande till det statliga fondbolaget består främst i stor-driftsfördelar, dvs. att de fasta kostnaderna för verksamheten kan spridas på en betydligt större volym förvaltad kapital om de aktiva väljarnas medel placeras hos den förvaltare som skall förvalta medlen för dem som inte gjort något aktivt val. Att även medel för dessa aktiva väljare placeras hos samma förvaltare innebär dessutom lägre kostnader för icke-väljarna, eftersom de fasta kostnaderna då kommer att spridas på fler pensionssparare. Av dessa skäl bör förvaltningen för dem som vill välja en statlig lösning ske inom ramen för AP-fonden hos sjunde fondstyrelsen.

I detta sammanhang är det viktigt att understryka att de kostnader som kommer att vara direkt hänförliga till de aktiva väljarnas medel måste hållas på en nivå som gör att förvaltningen inte går med underskott. Det statliga fondbolagets problem orsakades till stor del av höga förväntade marknadsföringskostnader. Det är således angeläget att den statliga premiepensionsförvaltarens kostnader som uppkommer för t.ex. marknadsföring är anpassade till de intäkter som genereras från de aktiva väljarna. Det kan anmärkas att fondstyrelsens marknadsföring endast får avse den här avsedda förvaltningen för de aktiva väljarna.

En särskild fond, Premievalsfonden, för väljarnas medel

Premiepensionsmedlen för dem som aktivt väljer att placera hos sjunde fondstyrelsen skall hållas åtskilda från de medel som fondstyrelsen förvaltar för icke-väljarna. Det starkaste skälet för detta är att det är väsentligt att respektive kollektiv av pensionssparare bär sina egna kostnader. Målet för förvaltningen bör inte heller vara detsamma för de aktiva väljarnas medel som för icke-väljarnas.

Förvaltningen för dessa aktiva väljare bör därför ske i en ny, särskild fond hos sjunde fondstyrelsen. Fonden bör benämnas "Premievalsfonden".

Rent praktiskt får en uppdelning av dessa premiepensionsmedel åstadkommas genom att kapital för aktiva väljare och för icke-väljare särredovisas i verksamheten hos sjunde fondstyrelsen. De närmare kraven på en sådan särredovisning kommenteras i det följande under rubriken Undvikande av korssubventionering mellan väljarnas och icke-väljarnas medel.

Enligt riktlinjerna för pensionsreformen skall, som tidigare nämnts, den statliga kapitalförvaltaren verka på lika villkor som och i full konkurrens med de privata förvaltarna. För att förvaltningen för dem som aktivt väljer en statlig förvaltare skall vara jämförbar och likvärdig med de privata alternativen inom premiepensionssystemet bör det därför gälla samma regler för den delen av den statliga förvaltningen som för den privata förvaltningen.

I bakgrundsavsnittet (avsnitt 4) har redogjorts för nu gällande regler som innebär att sjunde fondstyrelsen skall tillämpa flertalet av de bestämmelser som gäller för värdepappersfonder och att fondstyrelsen därför är att se som ett "syntetiskt fondbolag". På samma sätt är den befintliga Premiesparfonden en "syntetisk värdepappersfond". Detta skall alltså gälla.

Vikten av konkurrensneutralitet mellan de olika förvaltningsalternativen inom premiepensionssystemet gör att även medlen för dem som valt Premievalsfonden hos den statliga förvaltaren bör utgöra en sådan "syntetisk värdepappersfond". För förvaltningen av Premievalsfonden bör följaktligen samma regler i lagen (1990:1114) om värdepappersfonder gälla som enligt nuvarande ordning gäller för sjunde fondstyrelsens förvaltning av Premiesparfonden. Det sagda innebär att sjunde fondstyrelsen är att anse som ett fondbolag och de förvaltade medlen som värdepappersfonder endast i den meningen att verksamheten skall följa vissa, särskilt angivna bestämmelser i lagen om värdepappersfonder. En syntetisk värdepappersfond behöver därför t.ex. inte vara öppen för allmänheten i den bemärkelse som krävs i den lagen.

Finansinspektionen har framhållit att de bestämmelser om förvaringsinstitut som gäller för värdepappersfonder bör tillämpas för sjunde fondstyrelsen. Det kan dock konstateras att de säkerhets- och kontrollfunktioner som normalt utövas av ett förvaringsinstitut i förhållande till

ett fondbolag inte behövs eftersom förvaltaren i fråga utgör en statlig myndighet som kontrolleras tillfredsställande i annan ordning.

Under remissbehandlingen har frågan väckts, om inte den statliga förvaltningen av premiepensionsmedel borde kunna ske i s.k. generationsfonder. Med detta uttryck avses fonder som vänder sig till särskilda åldersgrupper. Syftet med sådana fonder är att bättre kunna beakta att pensionssparare av olika ålder generellt sett har olika lång placeringshorisont. Placeringar i aktier förväntas ge en högre avkastning än placeringar i räntebärande instrument. Samtidigt är risken för upp- och nedgångar i värdet hög på kort sikt. På längre sikt avtar denna risk. Vid en tillbakablick kan det konstateras att aktier under långa placeringsperioder haft en högre avkastning än räntebärande placeringar utan att risken varit högre. Placeringshorisonten är viktig för bedömningen av risken i en placering. För en yngre sparare med längre tid kvar till pensionsuttaget kan därför förvaltningen ha en relativt sett högre aktieandel än för en äldre sparare för vilken kortsiktigt stora svängningar på aktiemarknaden skulle få stora konsekvenser för pensionsuttaget. Samtidigt skulle en allt för låg aktieandel för den yngre generationen innebära väsentligt lägre förväntad pension. Enligt remissinstanserna finns det skäl att ge den statliga förvaltaren möjlighet att ta hänsyn till pensionsspararnas placeringshorisont genom att erbjuda olika fonder till pensionssparare beroende på deras ålder, s.k. generationsfonder.

I likhet med remissinstanserna anser regeringen att det i sig finns goda skäl att göra det möjligt för sjunde fondstyrelsen att erbjuda såväl ickeväljarna som dem som aktivt valt statlig förvaltning av premiepensionsmedlen placering i generationsfonder. För de personer som först tar ut pension från det nya pensionssystemet kommer premiepensionens andel av den totala pensionen att vara mycket liten. Konsekvenserna av svängningar i marknadsvärden får därmed begränsade effekter på den pension som betalas ut. Behovet av generationsfonder är därför mindre på kort än på lång sikt.

Det är mycket angeläget att de första fondvalen för de enskilda kan ske före utgången av år 2000. Inrättandet av generationsfonder skulle kräva ytterligare bearbetning av de datasystem hos PPM som skall hantera bl.a. dessa fondval och som är under leverans till myndigheten. Detta merarbete är en olämplig belastning för myndigheten under det nuvarande intensiva uppbyggnadsarbetet.

Regeringen lämnar därför inte nu något förslag om att göra det möjligt för sjunde fondstyrelsen att inrätta generationsfonder. Frågan bör i stället övervägas ytterligare och regeringen avser att, efter samråd med Genomförandegruppen, återkomma till riksdagen i denna del.

Inrättandet av generationsfonder bygger på kunskap om åldersfördelningen hos pensionsspararna. I detta sammanhang finns det skäl att poängtera att de nuvarande bestämmelserna om sekretess för en uppgift om en enskilds placering av premiepensionsmedel alltså bör gälla. Denna ordning överensstämmer med vad som i allmänhet gäller om sekretess för uppgifter om en enskilds ekonomiska angelägenheter. Några starka intressen som talar för att den allmänna regeln skall frångås finns inte. Tvärtom kan det antas att ett slopande av sekretessen skulle leda till att en jämförelse av avgifterna för olika fonder försvåras av s.k. helkundserbjudanden o.d.

De skäl som regeringen redovisade när den aktuella sekretessbestämelsen infördes – dvs. hänsynen till den enskildes integritet och risken för att denne påverkas i sitt val av fonder på ett olämpligt sätt – är således fortfarande giltiga (prop. 1997/98:151 s. 509f.). Det behov av ytterligare information om premiepensionen till den enskilde, som branschorganisationerna pekat på som argument för att slopa sekretessen mellan PPM och den förvaltare som den enskilde valt, kan tillfredsställas genom att den enskilde själv bryter sekretessen för de aktuella uppgifterna gentemot förvaltaren.

Sjunde fondstyrelsen skall stå under Finansinspektionens tillsyn. Detta skall självfallet gälla även förvaltningen i Premievals-fonden av de aktiva väljarnas medel. På sätt som framgår i det följande skall all verksamhet hos den sjunde fondstyrelsen dessutom följas upp och utvärderas av regeringen. Finansinspektionens tillsyn skall emellertid i princip bara avse förhållanden som rör tillämpning av reglerna i lagen om värdepappersfonder jämte de föreskrifter som inspektionen meddelat i anslutning till dessa regler. Det ankommer på inspektionen att inom de ramarna slå fast det närmare innehållet i tillsynen.

Några remissinstanser har hävdat att det nuvarande namnet på den statliga förvaltaren av premiepensionsmedel, ”sjunde fondstyrelsen”, är mindre lämpligt. Regeringen kan konstatera att ”sjunde fondstyrelsen” är ett namn som redan blivit väl inarbetat i flera sammanhang. Redan av detta skäl bör namnet kvarstå.

Undvikande av korssubventionering mellan väljarnas och icke-väljarnas medel

I likhet med vad som gäller för de privata förvaltarna av premiepensionsmedel bör samtliga kostnader för förvaltningen av Premiesparfonden och Premievals-fonden tas ur de förvaltade medlen.

Huvudskälet till att förvaltningen av medlen i Premiesparfonden bör redovisas fristående från medlen i Premievals-fonden är att det är väsentligt att varje del av sjunde fondstyrelsens verksamhet bär sina egna kostnader. Av konkurrensskäl är det viktigt att det inte förekommer någon korssubventionering mellan väljar- respektive icke-väljarkollektivet. Det är inte godtagbart att exempelvis marknadsföringskostnader för att locka aktiva väljare till Premievals-fonden hos sjunde fondstyrelsen slås ut på icke-väljarnas medel. Därmed blir det väsentligt för fondstyrelsen att noggrant skilja ut vilka kostnader som hänför sig till respektive kollektiv av premiepensionssparare. En sådan uppdelning av kostnaderna uppnås alltså bäst genom att de två förmögenhetsmassorna förvaltas i två skilda fonder hos fondstyrelsen.

Vad gäller fördelningen av fondstyrelsens förvaltningskostnader på väljar- respektive icke-väljarkollektivet skall följande gälla. Särkostnader, t.ex. marknadsföringskostnader för förvaltningen av väljarnas medel i Premievals-fonden, skall endast belasta medlen i just den fonden. Kostnader som är gemensamma för hela förvaltningen, t.ex. vissa gemensamma rörliga förvaltningskostnader och fasta kostnader för exempelvis lokaler och viss personal, skall fördelas mellan fonderna. Fördelningen skall ske på ett skäligt sätt. Att fondstyrelsen t.ex. vid upphandling av

förvaltartjänsten kan dra nytta av stordriftsfördelar och på så vis minska kostnaderna för förvaltningen av väljarnas medel innebär inte att det sker någon korssubventionering mellan de båda pensionsspararkollektiven. Liknande stordriftsfördelar utnyttjas regelmässigt av fondförvaltare som ingår i finansiella företagsgrupper.

Som nyss angetts skall kostnaderna för förvaltningen, på samma sätt som sker hos de privata fondförvaltarna på marknaden, tas ur de förvaltade medlen. I likhet med vad som gäller för de privata aktörerna skall de fondbestämmelser som sjunde fondstyrelsen upprättar för var och en av fonderna ange vilka grunder som gäller för beräkningen av ersättning från fonden. Finansinspektionens föreskrifter för hur avgiften skall anges skall också iakttas. Fondbestämmelserna, som skall godkännas av inspektionen, skall vara skäliga för pensionsspararna.

Det sagda innebär att sjunde fondstyrelsen för var och en av fonderna skall fastställa en förvaltningsavgift. Fondbestämmelserna för respektive fond skall ange den högsta avgift som får tas ut. Avgiften skall anges som en årlig procentuell andel av fondens värde. Den av förvaltaren fastställda avgiften tas sedan regelbundet ur fondförmögenheten för att täcka uppkomna kostnader.

När storleken på avgiften i en fond bestäms skall fondstyrelsen beakta att avgiften endast skall täcka sådana kostnader som avser förvaltningen av just den fonden. På samma sätt skall kostnadsuttaget från respektive fondförmögenhet separeras.

Det bör införas en särskild regel i APR som slår fast den grundläggande princip som nu beskrivits om att korssubventionering inte får förekomma. Det bör påpekas att kravet att de båda delarna av verksamheten hos sjunde fondstyrelsen skall hållas på angivet sätt åtskilda inte hindrar att t.ex. samma personal utnyttjas för hela förvaltningen. Regeln behandlas också i författningskommentaren (avsnitt 9).

Den särredovisning av förvaltningen som nu beskrivits skall gälla också för den årsredovisning som fondstyrelsen skall lämna enligt bestämmelserna i APR.

Att förvaltningen av de båda statliga fonderna skall särredovisas blir väsentligt också genom att sjunde fondstyrelsen – i enlighet med lagen om värdepappersfonder – för var och en av fonderna skall avge dels en årsberättelse, dels en halvårsredogörelse. Dessa handlingar skall lämnas till Finansinspektionen. Av dessa handlingar skall det gå att bedöma utvecklingen och ställningen i respektive fond. De skall var och en innehålla bl.a. förvaltningsberättelse, balansräkning och resultaträkning. Vidare skall för var och en av fonderna lämnas uppgift om fondens innehav med marknadsvärdet angivet. Kravet på särredovisning påverkar även den kvartalsrapportering som sjunde fondstyrelsen skall upprätta och inge till Finansinspektionen (se inspektionens föreskrifter FFFS 1998:10).

Det är likaså av stor vikt att de revisorer som regeringen skall utse att granska den statliga förvaltningen av premiepensionsmedel särskilt vakar över att förvaltningen särredovisas och att det inte förekommer någon korssubventionering mellan Premiesparfonden och Premievals-fonden.

Utöver vad som följer av lagen om värdepappersfonder är det inte nödvändigt med någon särskild reglering av placeringsverksamheten i Premievalsfonden. Tvärtom poängteras det i riksdagens riktlinjer för pensionsreformen att en statlig kapitalförvaltare för dem som vill välja en sådan lösning för sina premiepensionsmedel måste verka på strikt marknadsmässiga villkor och i konkurrens med övriga aktörer inom premiepensionssystemet (prop. 1993/94:250, s. 119f.). Någon skillnad i placeringsregler i förhållande till vad som gäller för de privata kapitalförvaltare som verkar i premiepensionssystemet får således enligt dessa riktlinjer i princip inte förekomma. Samma placeringsbestämmelser som tillämpas för de privata fondbolagen, dvs. reglerna i lagen om värdepappersfonder, skall därför fullt ut gälla för all förvaltning hos sjunde fondstyrelsen.

Kravet på neutralitet mellan de olika valalternativen för placering av premiepensionsmedlen innebär också att det inte, i motsats till vad som är fallet för icke-väljarnas medel, bör ställas upp något krav på låg risk för förvaltningen av Premievalsfonden. Placeringsinriktningen för Premiesparfonden beskrivs i propositionen om det reformerade ålderspensionssystemet (prop. 1997/98:151 s. 422f.).

I fråga om avkastningskrav bör emellertid ett gemensamt mål gälla för hela förvaltningen hos sjunde fondstyrelsen. Utöver de placeringsbestämmelser som gäller för värdepappersfonder bör det därför för fondstyrelsen finnas en särskild regel om att även förvaltningen av väljarnas medel bör ge så god avkastning som möjligt. I AP-fondspromemorian föreslogs en helt ny lag om AP-fonderna. För de föreslagna första–fjärde AP-fonderna och nuvarande sjunde fondstyrelsen föreslogs bl.a. ett gemensamt, lagfäst krav på långsiktigt hög avkastning. Det kravet innebär i princip detsamma som motsvarande del av det nu gällande målet för sjunde fondstyrelsens placeringsverksamhet för Premiesparfonden, dvs. att fondmedlen skall ge så god avkastning som möjligt. Eftersom de förslag som lämnas i denna proposition inte innebär en helt ny lag för sjunde fondstyrelsen utan ändringar i den befintliga APR, bör avkastningskravet tills vidare kvarstå oförändrat. I samband med den fortsatta beredningen av AP-fondspromemorian avser regeringen att göra en samlad översyn av målen för placeringsverksamheten för hela AP-fonden.

Det bör understrykas att, på samma sätt som för dem som väljer att placera sina premiepensionsmedel i en värdepappersfond som förvaltas av ett privat fondbolag, de enskilda pensionsspararna står för den finansiella risken för förvaltningen hos sjunde fondstyrelsen. Det är utvecklingen på den finansiella marknaden och skickligheten hos förvaltaren som avgör värdeutvecklingen i fonden. Det förhållandet att förvaltningen sköts av en fondstyrelse inom ramen för AP-fonden innebär således inte någon garanti för fondandelarnas värde.

Begränsning av inflytandet

Sjunde fondstyrelsen får enligt gällande regler inte äga mer än fem procent av rösterna i ett svenskt aktiebolag. Bestämmelsen syftar huvudsakligen till att motverka ett alltför stort statligt ägande i det privata närings-

livet. Den bör därför gälla även för förvärv av aktier till Premievals-fonden.

För privata fondbolag gäller begränsningsregeln även för förvärv av aktier i utländska företag. För fondbolag som förvaltar mer än en värdepappersfond gäller regeln det sammanlagda aktieinnehavet för fonderna. Som poängterats tidigare skall det för sjunde fondstyrelsen så långt möjligt gälla samma regler som för de privata, konkurrerande aktörerna i premiepensionssystemet. Begränsningen för aktieförvärv till fem procent i ett och samma bolag bör därför gälla för fondstyrelsens sammanlagda förvärv av aktier i ett svenskt eller utländskt aktiebolag.

Den s.k. femprocentsregeln är föremål för översyn vad gäller vissa privata finansiella företag. I en nyligen avlämnad proposition har regeringen föreslagit att den begränsningsregeln skall avskaffas för försäkringsbolag och understödsföreningar (prop. 1998/99:142). Begränsningen för fondstyrelsen syftar som nyss sagts främst till att begränsa det statliga ägandet i svenskt näringsliv. Även om regeln ändras för vissa finansiella företag bör den därför stå kvar för sjunde fondstyrelsen i fråga om dess förvärv i svenska aktiebolag.

Utövandet av rösträtt

Enligt gällande bestämmelser begränsas sjunde fondstyrelsens rätt att rösta för placeringsaktier till situationer där andra möjligheter att tillgoda pensionsspararnas intressen av en god och trygg avkastning eller att trygga placeringarnas säkerhet inte står till buds. Denna begränsningsregel bör, mot bakgrund av sitt syfte, gälla också i fråga om de aktier som förvärvas till Premievals-fonden.

Övriga bestämmelser som rör Premievals-fonden

Samma gemensamma bestämmelser i APR som idag gäller för övriga AP-fondsstyrelser och för sjunde fondstyrelsens förvaltning av Premie-sparfonden bör naturligen gälla även den föreslagna förvaltningen i Premievals-fonden. De bestämmelser som avses gäller styrelsearbete, möjlighet till delegation, vissa regler för förvaltningen samt reglerna för redovisning och revision. Regeringen avser att återkomma bl.a. till frågorna om redovisning och revision i det fortsatta arbetet med att reformera AP-fondens organisation och placeringsregler.

Den nuvarande möjligheten för sjunde fondstyrelsen att uppdra viss förvaltning åt externa kapitalförvaltare bör gälla för all statlig förvaltning av premiepensionsmedel. Sådan extern förvaltning tillåts med stöd av bestämmelser i APR och behöver därför formellt inte godkännas av Finansinspektionen. Även den delen av förvaltningen skall emellertid utföras i linje med de mål för placeringsverksamheten som fondstyrelsen själv fastställer.

Som redan antytts skall regleringen i APR av ansvar för uppföljning och utvärdering av verksamheten gälla också för förvaltningen hos sjunde fondstyrelsen. Regeringen skall i sin utvärdering undersöka om fondstyrelsen uppfyller de riktlinjer som ställts upp för verksamheten och om verksamheten bedrivs effektivt (se prop. 1997/98:151 s. 422). Rege-

ringens utvärdering skall omfatta all verksamhet hos fondstyrelsen, således även sådan förvaltning som uppdragits åt externa förvaltare.

Prop. 1999/2000:12

Det är slutligen viktigt av sjunde fondstyrelsen för var och en av Premiesparfonden och Premievals-fonden fastställer närmare mål för placeringsverksamheten.

5.3 Avtal om prisreduktion på förvaltartjänsten även för sjunde fondstyrelsen

Prop. 1999/2000:12

Regeringens förslag: Sjunde fondstyrelsen skall, i likhet med de privata fondförvaltarna, åta sig att inte ta ut högre avgifter för förvaltningen än vad som godtagits av Premiepensionsmyndigheten.

Promemorians förslag: Överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: Det stora flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget eller lämnar det utan erinran. *Sjunde fondstyrelsen inom AP-fonden* pekar bl.a. på att ett avtal om prisreduktion innebär en betydande affärsrisk för fondstyrelsen. *Svenska Bankföreningen, Fondbolagens Förening* och *Svenska Fondhandlareföreningen* förklarar att de inte kan ta ställning till förslaget innan PPM bestämt hur prisreduktionen skall fördelas mellan pensionsspararna.

Skälen för regeringens förslag: Som framgått skall det för sjunde fondstyrelsen så långt möjligt gälla samma regler som för de privata fondförvaltarna inom premiepensionssystemet. Den konkurrensneutralitet som därmed uppnås blir än mer väsentlig om den statliga förvaltaren, i enlighet med förslaget i avsnitt 5.2, skall förvalta också premiepensionsmedlen för dem som aktivt vill placera sina medel hos just den förvaltaren. Nuvarande regler innebär att sjunde fondstyrelsen bl.a. skall ingå ett s.k. samarbetsavtal med PPM och i övrigt göra samma åtaganden gentemot myndigheten som de privata fondförvaltarna. För sjunde fondstyrelsen görs enligt gällande bestämmelser dock ett undantag. Kravet för övriga förvaltare att, med eller utan särskild prisreduktion, inte ta ut avgifter utöver vad som godtagits av PPM gäller inte för fondstyrelsen.

Reglerna för förvaltarnas deltagande i premiepensionssystemet bör så långt möjligt vara enhetliga. Kravet att en förvaltare avtalar med PPM om en prisreducering för förvaltartjänsten bör i princip gälla även för sjunde fondstyrelsen när uppdraget för den förvaltaren utvidgas till att avse även medlen för dem som vill välja en statlig lösning. På så sätt upprätthålls kravet på konkurrensneutralitet mellan förvaltarna i premiepensionssystemet.

Det förhållandet att sjunde fondstyrelsen omfattas av kravet på en prisreduktion medför att avgifterna redovisas på ett enhetligt sätt i det informationsmaterial som PPM skall sprida till pensionsspararna. Prisreduktionen bör därför inte inskränkas till medlen för dem som aktivt väljer den statliga förvaltningen utan bör även gälla förvaltningen av icke-väljarnas medel.

En diskussion har förts om utformningen av en prisreduktion. Regeringen uttalade i propositionen Inkomstgrundad ålderspension, m.m. att en reduktion skall komma de enskilda till del och att den bör fördelas mellan dem för vilkas räkning medel under den tid som prisreduktionen avser har varit placerade i den aktuella fonden (prop. 1997/98:151, s. 414). Denna av regeringen förespråkade fördelningsmetod är emellertid inte lagfäst.

PPM:s styrelse beslutade den 1 september i år en metod för fördelningen av prisreduktionen. Pensionsspararen skall, enligt den metoden,

för varje fond i vilken PPM har förvärvat fondandelar för spararens räkning tillföras medel som svarar mot den rabatt som dennes individuella val gett upphov till. Återstående medel skall fördelas mellan samtliga pensionssparare i förhållande till värdet på varje sparares premiepensionskonto, oavsett vilken eller vilka fonder som den enskilda spararen valt.

Den modell för återföring av prisreduktionen till de enskilda som PPM valt avviker således delvis från den som regeringen förespråkade i nyssnämnda proposition. Återföringsfrågan är komplicerad och samtidigt betydelsefull för konkurrensförhållandena på fondmarknaden. Regeringen kommer därför att noga följa utfallet av den återföring som PPM nu har beslutat om.

6 Skall premiepensionsmedel kunna förvaltas i s.k. ideella fonder?

Prop. 1999/2000:12

Regeringens förslag: Premiepensionsmedel får inte placeras i fonder som enligt de för fonden gällande bestämmelserna kan dela ut medel till andra än andelsägarna.

Premiepensionsmyndighetens förslag överensstämmer med regeringens förslag.

Remissinstanserna: *Riksförsäkringsverket* tillstyrker förslaget och *Finansinspektionen* har inget att erinra mot detsamma. *Fondbolagens Förening*, *Svenska Bankföreningen* och *Sveriges Försäkringsförbund* avvisar förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Premiepensionssystemet bygger på att den enskilde själv kan välja placering för sina premiepensionsmedel. Medlen får placeras i värdepappersfonder som anmälts till PPM och som förvaltas av fondförvaltare med rätt att utöva fondverksamhet i Sverige enligt lagen om värdepappersfonder. Förutom i värdepappersfonder som förvaltas av svenska fondbolag kan premiepensionsmedlen placeras i utländska fondföretag. Enligt förslag i denna proposition skall den enskilde dessutom ha möjlighet att aktivt välja en särskild fond hos den statlig förvaltaren, sjunde fondstyrelsen inom AP-fonden.

I de fondbestämmelser som *Finansinspektionen* skall godkänna för varje enskild fond skall det anges om utdelning skall ske och, om så är fallet, grunderna och sättet för utdelning. Enligt den numera upphävda lagen (1983:890) om allemanssparande fick fondbestämmelserna för en allemansfond ange att ett belopp om högst två procent av fondens värde skulle delas ut till viss stiftelse, trossamfund eller annan sammanslutning. Detta förutsatte dock att mottagaren var en svensk juridisk person och inte hade till syfte att tillgodose medlemmarnas eller andra enskildas ekonomiska intressen. Syftet med bestämmelsen var att möjliggöra ett fondsparande med ideella inslag där spararen avstod från en del av avkastningen till förmån för en ideell organisation. Fonder med sådan inriktning har därför kommit att benämnas ideella fonder.

Ideella fonder skall inte förväxlas med s.k. etiska fonder. Sistnämnda beteckning används i dag för fonder vars placeringsinriktning är sådan att den antingen inriktas på speciella kategorier av företag – t.ex. företag som sysslar med medicinsk forskning eller miljövänlig produktion – eller undviker placeringar i vissa kategorier av företag som t.ex. företag inom tobaks- eller vapenindustrin. Ideella fonder kan vara etiska fonder genom sin placeringsinriktning, men behöver inte vara det.

Lagen om värdepappersfonder innehåller inte någon motsvarande begränsning i fråga om utdelning av medel till andra än delägare i fonden. Inte heller finns det någon annan civil- eller näringsrättslig reglering av möjligheterna till sådan utdelning.

Inom socialförsäkringsrätten gäller som grundläggande princip, att den enskildes rätt till försäkringsersättning inte får utmätas. Den enskilde får inte heller överlåta sin rätt till sådan ersättning innan den är tillgänglig för lyftning (20 kap. 6 § lagen [1962:381] om allmän försäkring). För det

reformerade pensionssystemets del kommer principen till uttryck i 15 kap. 16 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension (LIP). Där anges också uttryckligen att regeln gäller tillgodohavande på premiepensionskonto.

Dessa bestämmelser har i första hand ett socialt syfte, dvs. de syftar till att skydda de förmåner som de försäkrade har enligt lagstiftningen. Genom överlåtelseförbudet motverkas också att den enskilde försätter sig i en sådan situation att han eller hon behöver ytterligare stöd från det allmänna för sin försörjning.

De grundläggande principer för pensionssystemet som nu beskrivits markerar att premiepensionssystemet är ett slutet ekonomiskt system, dvs. att det varken skall skjutas till ytterligare penningmedel till systemet eller användas medel från detta för andra ändamål än sådana som slutligt syftar till pensionsutbetalningar. Att premiepensionssystemet är uppbyggt på detta sätt framgår också på andra sätt. Det skall t.ex. inte vara möjligt för den enskilde att göra några extra insättningar på sitt premiepensionskonto. PPM:s verksamhet skall finansieras genom avgifter från de enskilda och därför inte redovisas i statsbudgeten.

Premiepensionssystemet bygger på att den enskilde skall ha ett stort och varierat urval av fonder att välja mellan. Även detta är således ett viktigt krav för systemets funktion. Regeringen anser emellertid att principen om att premiepensionssystemet skall vara ett slutet ekonomiskt system är så grundläggande för systemets funktion och legitimitet hos de enskilda att den bör fälla utslaget. De fonder där en del av fondförmögenheten används för andra ändamål än utbetalningar till andelsägarna bör därför inte tillåtas i premiepensionssystemet. Den enskilde skall alltså inte ha möjlighet att placera sina premiepensionsmedel i s.k. ideella fonder.

7 Vissa lagtekniska justeringar

Regeringens förslag: Ett beslut att inte medge sjunde fondstyrelsen undantag från skyldigheten att tillämpa vissa av bestämmelserna i lagen om värdepappersfonder skall inte kunna överklagas. Detsamma skall gälla för beslut i fråga om Premiepensionsmyndighetens skyldighet att tillämpa vissa regler för försäkringsverksamheten och årsredovisningen.

Promemorian innehåller inte något förslag om överklagandeförbud.

Remissinstanserna: *Kammarrätten i Stockholm* ifrågasätter nuvarande bestämmelser som ger sjunde fondstyrelsen respektive PPM rätt att överklaga ett avgörande om undantag från skyldigheten att tillämpa vissa regler som gäller för värdepappersfonder respektive regler för försäkringsverksamheten och redovisningen. Kammarrätten pekar på att reglerna i denna del inte har granskats av Lagrådet.

Regeringens förslag har beretts med *sjunde fondstyrelsen inom AP-fonden, PPM och Finansinspektionen*, som inte haft någon erinran mot förslaget.

Skälen för regeringens förslag: Som tidigare nämnts (se avsnitt 5.2.) är sjunde fondstyrelsen ett "syntetiskt fondbolag" och de medel som den skall förvalta "syntetiska värdepappersfonder". Med detta avses att fondstyrelsen är ett fondbolag och de förvaltade medlen fonder endast i den bemärkelsen att för dem skall vissa, särskilt angivna bestämmelser i lagen om värdepappersfonder gälla. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från denna skyldighet för fondstyrelsen att tillämpa vissa bestämmelser. För PPM gäller en skyldighet dels att i sin försäkringsverksamhet tillämpa vissa, särskilt angivna bestämmelser i försäkringsrörelselagen (1982:713), dels att för sin redovisning tillämpa vissa av bestämmelserna i lagen (1995:1560) om årsredovisning i försäkringsföretag. Även här får regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer medge undantag från skyldigheten att tillämpa bestämmelserna i fråga (jfr. Lagrådets yttrande i prop. 1997/98:151 Inkomstgrundad ålderspension, m.m., Bilagor s. 156ff.).

Regeringen delar i huvudsak de synpunkter som kammarrätten fört fram. Den prövning som i dessa fall sker hos regeringen eller den myndighet som regeringen bemyndigar kan innefatta såväl normgivning som, i vissa fall, beslut i ett förvaltningsärende. Detta bör framgå tydligt och bestämmelserna i fråga bör av det skälet justeras. Oavsett vilken prövning som ett sådant avgörande innebär, bör en myndighets beslut i en fråga som rör en annan myndighets inre verksamhet normalt inte kunna överklagas. Nuvarande överklagandebestämmelser saknar praktisk betydelse. Bestämmelserna bör därför utgå.

De nu angivna ändringarna behandlas också i författningskommentaren (avsnitt 9).

Så som beskrivits i avsnitt 6 finns det flera särdrag hos premiepensions-systemet som innebär att det är ett slutet ekonomiskt system. Systemet skall vara självfinansierat och kostnaderna för PPM:s verksamhet skall finansieras genom avgifter från pensionsspararna. Några ekonomiska medel utöver medel som motsvarar spararnas premiepensionsrätt skall inte tillföras systemet. De förslag som redovisas i denna proposition innebär därför inte några förändringar i statsbudgeten. Förslaget att sjunde fondstyrelsen inom AP-fonden skall förvalta även medel för dem som vill välja en statlig förvaltare och att den förvaltningen skall ske i en särskild fond påverkar i viss mån fondstyrelsens behov av ekonomiska resurser. Regeringen uppskattar att uppbyggnaden av och förvaltningen hos sjunde fondstyrelsen kommer att t.o.m. år 2000 totalt kräva ett upplåningsbehov för anläggningstillgångar om 22 miljoner kronor och en räntekontokredit om 49,3 miljoner kronor. Regeringen bedömer att de ekonomiska konsekvenserna av förslagen i denna proposition ryms inom dessa ramar.

9 Författningskommentar

9.1 Förslaget till lag om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden

1 §

Av bestämmelsen följer bl.a. att de penningmedel som förs till AP-fonden skall förvaltas av de olika fondstyrelserna.

Ändringen i *andra stycket* är en följd av att sjunde fondstyrelsen utöver Premiesparfonden skall förvalta ytterligare en fond, Premievalsfonden. I sistnämnda fond skall medlen förvaltas för dem som aktivt valt placering för sina premiepensionsmedel hos fondstyrelsen.

43 a §

Bestämmelsen behandlar den löpande statliga förvaltning av premiepensionsmedlen som avses i 8 kap. 2 och 4 §§ LIP.

Ändringarna i *första stycket* innebär att sjunde fondstyrelsen utöver Premiesparfonden skall förvalta medlen också för dem som aktivt valt att placera medlen hos den förvaltaren. De aktiva väljarnas medel skall förvaltas i en särskild fond, Premievalsfonden.

Till följd av förslaget att fondstyrelsen skall förvalta två olika fonder, har i det nya *tredje stycket* lagts till en väsentlig förutsättning för den statliga förvaltningen, nämligen att var och en av dessa fonder bara får belastas med kostnader för den egna förvaltningen. Det skall således inte förekomma någon korssubventionering mellan väljarnas och icke-väljarnas medel. Ur Premiesparfonden får endast tas medel för att täcka kostnader som avser förvaltningen av just den fonden. Motsvarande ordning gäller för Premievalsfonden.

Av bestämmelsen i tredje stycket följer också att kostnader som är gemensamma för förvaltningen av Premiesparfonden och Premievalsfonden skall fördelas mellan fonderna på ett skäligt sätt. Sådana kostnader kan t.ex. vara lokal- och personalkostnader.

Att det inte får förekomma någon korssubventionering mellan väljarnas och icke-väljarnas medel innebär inte att sjunde fondstyrelsen i sin förvaltning är förhindrad att utnyttja de stordriftsfördelar som finns i fondverksamhet. Innebörden av detta har behandlats i avsnitt 5.2.

Ändringarna i *andra stycket* och det nya *fjärde stycket* är av rent språkligt slag och en följd av den statliga förvaltningen skall ske i två olika fonder.

Paragrafen innehåller regler om uppdelningen i fondandelar och inlösen av fondandelar i de fonder som sjunde fondstyrelsen skall förvalta.

Även ändringarna i denna paragraf är en följd av att fondstyrelsens förvaltning, förutom i Premiesparfonden, skall ske i ytterligare en fond, Premievalsfonden.

43 c §

I paragrafens *första stycke* behandlas målet för placeringsverksamheten hos sjunde fondstyrelsen. Bestämmelsen har justerats så att kravet på att förvaltningen skall ge så god avkastning som möjligt skall gälla också förvaltningen för dem som valt placering av premiepensionsmedlen i Premievalsfonden.

I *andra stycket* finns en motsvarighet till den s.k. femprocentsregeln, som gäller för vissa finansiella företag. Bestämmelsen har ändrats så att den – i likhet med vad som gäller bl.a. för fondbolag – avser inte endast förvärv av aktier i svenska aktiebolag utan också aktier i utländska aktiebolag. En justering har också gjorts så att begränsningen av det tillåtna innehavet i ett och samma bolag – på motsvarande sätt som för ett fondbolag som förvaltar flera värdepappersfonder – avser sjunde fondstyrelsens totala innehav av aktier. Fondstyrelsens aktieinnehav för Premiesparfonden får således inte tillsammans med innehavet för Premievalsfonden överstiga fem procent.

43 d §

Bestämmelsen behandlar en långtgående inskränkning av ägarinflytandet för sjunde fondstyrelsen. En justering har skett så att det tydligt framgår att bestämmelsen endast tar sikte på utövandet av rösträtt för aktier i svenska aktiebolag. Inskränkningen av ägarinflytandet skall gälla även för förvaltningen av Premievalsfonden och har ändrats i enlighet med detta.

43 e §

Paragrafen anger genom hänvisningar vilka av bestämmelserna i lagen om värdepappersfonder (jämte föreskrifter som meddelats med stöd av dessa) som skall gälla för den statliga förvaltningen av premiepensionsmedel.

Ändringarna i *första och andra styckena* är en följd av att den statliga förvaltningen, förutom i Premiesparfonden, skall ske i ytterligare en fond, Premievalsfonden.

I *tredje stycket* behandlas en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att medge sjunde fondstyrelsen undantag från de bestämmelser som räknas upp i paragrafens första stycke. Behov av en sådan åtgärd kan uppkomma såväl för den löpande förvaltningsverksamheten som i fråga om en enskild förvaltningsåtgärd. Bestämmelsen i tredje stycket anger att regeringen eller den myndighet

som regeringen bemyndigar får såväl föreskriva avvikelser från de aktuella bestämmelserna som medge undantag i ett enskilt fall. Det förstnämnda fallet innebär normgivning och det sistnämnda utgör ett beslut i förvaltningsärendet. En tvist mellan myndigheterna om undantagen får lösas på annat sätt än genom överklagande. Bestämmelsen om överklagande har tagits bort.

43 g §

I paragrafen anges att sjunde fondstyrelsen skall ingå avtal om det praktiska samarbetet (samarbetsavtal) med PPM och i övrigt göra åtaganden som krävs av de privata fondförvaltarna.

Ändringen i *första stycket*, som kommenterats närmare i avsnitt 5.3, innebär att även sjunde fondstyrelsen skall avtala med PPM om priset på förvaltartjänsten.

Lagrådet har påpekat att förbudet i 8 kap. 3 § LIP mot att placera premiepensionsmedel i s.k. ideella fonder och, utan särskilt tillstånd, i s.k. nationella fonder enligt ordalydelsen inte omfattar Premiesparfonden och Premievals-fonden. I enlighet med Lagrådets förslag har därför i ett nytt *andra stycke* lagts till ett förbud för sjunde fondstyrelsen att dels utforma fondbestämmelserna för de fonder som den förvaltar så att medel kan delas ut till andra än PPM, dels att inrätta fonderna eller någondera av dem som en sådan fond som avses i 3 § lagen om värdepappersfonder om inte tillstånd getts för en s.k. indexfond.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

De nya reglerna träder i kraft den 1 januari 2000. Så som *Lagrådet* påpekat skulle en särskild övergångsbestämmelse för äldre överklaganden av beslut om undantag för sjunde fondstyrelsen från skyldigheten att tillämpa vissa bestämmelser i lagen om värdepappersfonder sakna praktisk betydelse. Det har därför inte tagits in en sådan övergångsbestämmelse.

9.2 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension

8 kap. 2 §

I paragrafen anges hos vilka förvaltare som kapitalförvaltningen av premiepensionsmedel kan ske.

Ändringen i *första stycket* innebär att den statliga förvaltningen av premiepensionsmedel skall ske i två olika fonder. Förutom i Premiesparfonden för de pensionssparare som inte anmält något val av fond till PPM, skall den statliga förvaltningen av premiepensionsmedel ske i en annan särskild fond, som skall benämnas Premievals-fonden. I sistnämnda fond skall medlen förvaltas för dem som aktivt valt just den statliga placeringen. Att medlen för dem som inte anmält något val av fond skall

placeras i Premiesparfonden följer av bestämmelserna i 8 kap. 4 § andra och tredje styckena denna lag. Prop. 1999/2000:12

8 kap. 3 §

Bestämmelsen behandlar de krav som ställs på de privata fondförvaltarna för deltagande i premiepensionssystemet och anger vissa begränsningar i fondutbudet.

I *andra stycket* har lagts till ett förbud mot att placera premiepensionsmedlen i s.k. ideella fonder, dvs fonder där en del av fondvärdet får delas ut till andra än andelsägarna i fonden. De bestämmelser som avses med uttrycket ”de för fonden gällande bestämmelserna” kan vara såväl de fondbestämmelser som Finansinspektionen skall godkänna för varje enskild fond som, i fråga om utländska fondförvaltare, andra regler som på motsvarande sätt reglerar fondens verksamhet.

Motiven för ett förbud mot placeringar i ideella fonder har behandlats i avsnitt 6.

9.3 Förslaget till lag om ändring i lagen (1998:710) med vissa bestämmelser om Premiepensionsmyndigheten

11 §

På motsvarande sätt som 43 e § APR behandlar denna bestämmelse en möjlighet för regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att medge undantag från vissa bestämmelser. De aktuella bestämmelserna är dels vissa regler i försäkringsrörelselagen, dels vissa regler om årsredovisning. Även här kan ett undantag från bestämmelserna krävas såväl för den löpande verksamheten hos PPM som beträffande en särskild åtgärd som myndigheten skall vidta. Inte heller de avgöranden som avses i denna paragraf bör kunna överklagas. Paragrafen har justerats i enlighet med ändringarna i 43 e § tredje stycket APR.

Ikraftträdande- och övergångsbestämmelser

De nya reglerna träder i kraft den 1 januari 2000. *Lagrådet* har framfört samma invändningar mot den övergångsbestämmelse som föreslogs i lagrådsremissen som riktats mot förslaget till övergångsbestämmelse för ändringarna i APR. En särskild övergångsbestämmelse för överklaganden av beslut om undantag för PPM från skyldigheten att tillämpa vissa bestämmelser för försäkringsverksamheten och årsredovisningen saknar praktisk betydelse. Det har därför, på *Lagrådets* inrådan, inte tagits in någon sådan bestämmelse.

Förteckning över remissinstanser som yttrat sig över promemorian AP-fondernas organisation och placeringsregler i det reformerade pensionssystemet (Ds 1999:38) vad gäller avsnitten 2 och 7 (i de delar som rör Sjunde AP-fonden), 11 (Statlig förvaltning av premiepensionsmedel) samt 14 (i den del som rör Sjunde AP-fonden)

Sveriges Riksbank, Hovrätten för Västra Sverige, Kammarrätten i Stockholm, Riksgäldskontoret, Finansinspektionen, Riksrevisionsverket, Justitieombudsmannen, Riksförsäkringsverket, Statskontoret, Kammarkollegiet, Premiepensionsmyndigheten, Allmänna pensionsfonden, sjunde fondstyrelsen, OM Stockholmsbörsen AB, Svenska Bankföreningen, Fondbolagens Förening, Svenska Fondhandlareföreningen, Sveriges Försäkringsförbund, Sveriges Industriförbund, Pensionärernas Riksorganisation, Sveriges Pensionärsförbund, Tjänstemännens Centralorganisation, Landsorganisationen i Sverige, Svenska Arbetsgivareföreningen, Kooperativa förbundet, Svensk Handel.

Förslag till lag om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden

Härigenom föreskrivs att 1, 43 a–43 e och 43 g §§ lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden¹¹ skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*1 §¹²

De penningmedel som enligt 4 kap. 3 § lagen (1981:691) om socialavgifter, 8 § lagen (1998:676) om statlig ålderspensionsavgift och 6 § lagen (1994:1744) om allmän pensionsavgift skall föras till Allmänna pensionsfonden, skall förvaltas av första–sjätte fondstyrelserna.

De medel som enligt 8 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension förs till Premiesparfonden inom Allmänna pensionsfonden skall förvaltas av sjunde fondstyrelsen.

De medel som enligt 8 kap. 2 § lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension förs till Premiesparfonden *och Premievalsfonden* inom Allmänna pensionsfonden skall förvaltas av sjunde fondstyrelsen.

Bestämmelser finns om första–tredje fondstyrelserna i 2–16, 21–25, 44 och 45 §§, om fjärde–sjätte fondstyrelserna i 26, 28–37, 39, 43, 44 och 45 §§ samt om sjunde fondstyrelsen i 43 a–45 §§.

43 a §¹³

Sjunde fondstyrelsen skall förvalta *en särskild fond* inom Allmänna pensionsfonden, Premiesparfonden.

Fonden skall förvaltas för de ändamål som framgår av bestämmelserna om premiepension i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Fondstyrelsen skall i sin förvaltning handla utslutande i pensionsspararnas intresse.

Sjunde fondstyrelsen skall förvalta *två fonder* inom Allmänna pensionsfonden, Premiesparfonden *och Premievalsfonden*.

Fonderna skall förvaltas för de ändamål som framgår av bestämmelserna om premiepension i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension. Fondstyrelsen skall i sin förvaltning handla utslutande i pensionsspararnas intresse.

Fondstyrelsen får ur Premiesparfonden och Premievalsfonden ta ut medel för de förvaltningskostnader som uppkommit för fonden. Om kostnaderna avser både Premiesparfonden och Premie-

¹¹ Lagen omtryckt 1991:1857.

¹² Senaste lydelse 1998:1771.

¹³ Senaste lydelse 1998:711.

Fondstyrelsen skall ta emot medel till och betala ut medel från *fonden* enligt de anvisningar som Premiepensionsmyndigheten lämnar.

valsfonden skall de fördelas mellan fonderna på ett skäligt sätt.

Fondstyrelsen skall ta emot medel till och betala ut medel från *fonderna* enligt de anvisningar som Premiepensionsmyndigheten lämnar.

43 b §¹⁴

Premiesparfonden skall vara *indelad* i fondandelar. Alla fondandelar skall vara lika stora.

Premiesparfonden *och Premievalsfonden* skall vara *indelade* i fondandelar. Alla fondandelar skall vara lika stora.

Värdet av en fondandel är fondens värde delat med antalet fondandelar. Fondens tillgångar skall värderas med ledning av gällande marknadsvärde. Fondstyrelsen skall dagligen beräkna fondandelsvärdet och underätta Premiepensionsmyndigheten om värdet.

När medel tillförs *fonden*, skall fondstyrelsen utfärda fondandelar till Premiepensionsmyndigheten. När medel betalas ur *fonden*, skall det ske genom inlösen av fondandelar.

När medel tillförs *en fond*, skall fondstyrelsen utfärda fondandelar till Premiepensionsmyndigheten. När medel betalas ur *en fond*, skall det ske genom inlösen av fondandelar.

43 c §¹⁵

Fondstyrelsen skall förvalta fondmedlen så att den totala risknivån är låg, *samtidigt som medlen* ger så god avkastning som möjligt.

Fondstyrelsen skall förvalta fondmedlen så att *de* ger så god avkastning som möjligt. *För förvaltningen av Premiesparfonden gäller dessutom att den totala risknivån skall vara låg.*

Fondstyrelsen får inte förvärva så många aktier i ett svenskt aktiebolag att röstetalet för dem tillsammans med fondstyrelsens övriga aktier i samma bolag överstiger fem procent av röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

Fondstyrelsen får inte förvärva så många aktier i ett svenskt *eller utländskt* aktiebolag att röstetalet för dem tillsammans med fondstyrelsens övriga aktier i samma bolag överstiger fem procent av röstetalet för samtliga aktier i bolaget.

¹⁴ Senaste lydelse 1998:711.

¹⁵ Senaste lydelse 1998:711.

43 d §¹⁶

Fondstyrelsen får rösta för aktier som den förvärvat till *Premiesparfonden* endast när kravet på avkastning enligt 43 c § första stycket eller behovet att trygga placeringarnas säkerhet inte kan tillgodoses på annat sätt.

Fondstyrelsen får rösta för *sådana* aktier i ett svenskt aktiebolag som den förvärvat till *fonderna* endast när kravet på avkastning enligt 43 c § första stycket eller behovet att trygga placeringarnas säkerhet inte kan tillgodoses på annat sätt.

43 e §¹⁷

Följande bestämmelser i lagen (1990:1114) om värdepappersfonder, och föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa bestämmelser, skall gälla för förvaltningen av Premiesparfonden:

Följande bestämmelser i lagen (1990:1114) om värdepappersfonder, och föreskrifter som har meddelats med stöd av dessa bestämmelser, skall gälla för förvaltningen av Premiesparfonden och *Premievals-fonden*:

- 6 a § om skyldighet för revisor att anmäla vissa förhållanden till Finansinspektionen,
- 7 § om förbud för vissa personer med insynsställning att handla med en värdepappersfond,
- 9 och 10 §§ om upprättande och godkännande av fondbestämmelser,
- 12 § om företrädare för andelsägarna i en värdepappersfond m.m.,
- 13 § första stycket 2–4 och andra stycket om förbud mot att ta upp lån m.m.,
- 17–22 §§, 23 § första stycket 2 och 3 samt 24–25 §§ om placering av medel i en värdepappersfond,
- 26–29 §§ om information om en värdepappersfond,
- 32 § första stycket om inlösen av fondandelar, och
- 47 § om skadestånd.

Vid tillämpningen av de bestämmelser och föreskrifter som anges i första stycket skall *Premiesparfonden* anses som en värdepappersfond och Premiepensionsmyndigheten som fondandelsägare. Vad som sägs om fondbolag skall avse sjunde fondstyrelsen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, utom såvitt avser 47 § om skadestånd, medge undantag från de bestämmelser som anges i första stycket. *Ett beslut enligt detta stycke som meddelats av en annan*

Vid tillämpningen av de bestämmelser och föreskrifter som anges i första stycket skall *Premiesparfonden och Premievals-fonden* anses som värdepappersfonder och Premiepensionsmyndigheten som fondandelsägare. Vad som sägs om fondbolag skall avse sjunde fondstyrelsen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, utom såvitt avser 47 § om skadestånd, *föreskriva avvikelser eller medge undantag i det enskilda fallet* från de bestämmelser som anges i första stycket.

¹⁶ Senaste lydelse 1998:711.

¹⁷ Senaste lydelse 1998:711.

myndighet än regeringen, får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kamrarrätten.

Prop. 1999/2000:12
Bilaga 2

43 g §¹⁸

Fondstyrelsen skall ingå samarbetsavtal enligt 8 kap. 3 § första stycket 2 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension med Premiepensionsmyndigheten samt göra de åtaganden som anges i samma stycke 3, 4 och 6.

Fondstyrelsen skall ingå samarbetsavtal enligt 8 kap. 3 § första stycket 2 lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension med Premiepensionsmyndigheten samt göra de åtaganden som anges i samma stycke 3–6.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000. Beslut enligt 43 e § tredje stycket som har meddelats före ikraftträdandet skall överklagas enligt äldre bestämmelser.

¹⁸ Senaste lydelse 1998:711.

Härigenom föreskrivs att 8 kap. 2 och 3 §§ lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

8 kap.

2 §

När pensionsrätt för premiepension för en pensionssparare har fastställts, skall Premiepensionsmyndigheten föra över medel som motsvarar pensionsrätten samt avkastningen enligt 1 § andra stycket från Riksgäldskontoret till förvaltning i

1. värdepappersfonder eller utländska fondföretag som avses i 3 §, eller
2. Premiesparfonden inom Allmänna pensionsfonden.

2. Premiesparfonden *eller Premievalsfonden* inom Allmänna pensionsfonden.

Om pensionsspararen har tagit ut premiepension i form av livränta enligt 9 kap. 2 § skall medlen i stället föras över till Premiepensionsmyndighetens livränteverksamhet.

3 §¹⁹

Överföring enligt 2 § första stycket 1 får göras till fonder som har anmälts för registrering hos Premiepensionsmyndigheten och som förvaltas av fondförvaltare som

1. har rätt att utöva fondverksamhet enligt lagen (1990:1114) om värdepappersfonder,
2. har slutit samarbetsavtal med myndigheten,
3. har åtagit sig att på begäran lämna sådana informationshandlingar som avses i 26 och 27 §§ lagen om värdepappersfonder till pensionssparare som har valt eller överväger att välja någon av förvaltarens fonder i premiepensionssystemet,
4. har åtagit sig att inte ta ut några avgifter för inlösen av fondandelar,
5. har åtagit sig att, med eller utan särskild prisnedsättning, inte ta ut avgifter i övrigt utöver vad som godtagits av myndigheten, och
6. har åtagit sig att för varje år till myndigheten rapportera dels alla kostnader som har tagits ut ur fonden, uppdelade på olika kostnadsslag, dels de kostnadsbelopp som dagligen belastat fonden redovisade per fondandel, med angivande av hur stor del som avser förvaltningskostnader, inklusive kostnader för förvaring av fondtillgångarna.

Medlen får inte placeras i sådana fonder som avses i 3 § lagen om värdepappersfonder i andra fall än som anges i tredje stycket.

Medlen får inte placeras i fonder som enligt de för fonden gällande bestämmelserna kan dela ut medel till andra än andelsägarna. Medlen får inte heller placeras i sådana fonder som avses i 3 § lagen om värdepappersfonder i

¹⁹ Senaste lydelse 1999:391.

andra fall än som anges i tredje stycket.

Prop. 1999/2000:12
Bilaga 2

Premiepensionsmyndigheten får, efter att ha inhämtat yttrande från Finansinspektionen, medge att medlen placeras i fonder vars värdeutveckling är beroende av index. Ett sådant medgivande får lämnas om god riskspridning uppnås i fonden.

Premiepensionsmyndigheten får bestämma ett högsta antal fonder som samtidigt får registreras för en fondförvaltare.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000.

Härigenom föreskrivs att 11 § lagen (1998:710) med vissa bestämmelser om Premiepensionsmyndigheten skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

11 §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får medge undantag från de bestämmelser som anges i 2 § första stycket samt 5 § första och andra styckena. *Ett beslut enligt denna paragraf som meddelats av en annan myndighet än regeringen, får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kamrarrätten.*

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får *föreskriva avvikelser eller* medge undantag *i det enskilda fallet* från de bestämmelser som anges i 2 § första stycket samt 5 § första och andra styckena.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 2000. Beslut enligt 11 § som har meddelats före ikraftträdandet skall överklagas enligt äldre bestämmelser.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1999-09-27

Närvarande: f.d. justitierådet Staffan Vängby, justitierådet Leif Thorsson, regeringsrådet Rune Lavin.

Enligt en lagrådsremiss den 16 september 1999 (Finansdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag om ändring i lagen (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden,
2. lag om ändring i lagen (1998:674) om inkomstgrundad ålderspension,
3. lag om ändring i lagen (1998:710) med vissa bestämmelser om Premiepensionsmyndigheten.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Johan Lundström.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

Förslaget till lag om ändring i lagen med reglemente för Allmänna pensionsfonden

43 g §

Det finns inte någon uttrycklig bestämmelse som hindrar sjunde fondstyrelsen att utforma fondbestämmelserna för Premiesparfonden eller Premievalsfonden eller båda så att medel kan delas ut till andra än Premiepensionsmyndigheten eller att inrätta fonderna eller någondera som sådan fond som avses i 3 § lagen om värdepappersfonder. Detta följer av att de bestämmelser som finns i 8 kap. 3 § andra-fjärde styckena lagen om inkomstgrundad ålderspension enligt ordalydelsen inte omfattar Premiesparfonden och Premievalsfonden. Såvitt angår andra och tredje styckena framgår detta av att andra stycket inleds med ordet "Medlen" i bestämd form (konstaterandet avser både föreslagen och gällande lydelse). Ordet måste syfta på något som framgår av första stycket, närmare bestämt på vad som överförs enligt 2 § första stycket 1.

Frågan skulle kunna regleras genom att andra-fjärde styckena i 8 kap. 3 § lagen om inkomstgrundad ålderspension bröts ut till en a-paragraf och ordet "Medlen" byttes mot ett mera generellt uttryck. Därvid skulle emellertid framgå, av 2 § i samma kapitel att Premiepensionsmyndigheten skall föra över medel till Premiesparfonden och Premievalsfonden och av den nya a-paragrafen att myndigheten inte fick göra det, om sjunde fondstyrelsen förfarit på nyss nämnt sätt. Det anförda visar att en reglering i stället får tas in i lagen med reglemente för Allmänna pensionsfonden, närmast i dess 43 g §, som ett förbud för fondstyrelsen att vidta någon av de nämnda åtgärderna.

Lagrådet förordar därför att i 43 g § förs in ett nytt andra stycke av förslagsvis följande lydelse:

"Fondbestämmelserna för Premiesparfonden och Premievalsfonden får inte medge att medel delas ut till någon annan än Premiensionsmyndigheten. Sjunde fondstyrelsen får inte heller genom Premiesparfonden eller Premievalsfonden utöva sådan näringsverksamhet som avses i 3 § lagen (1990:1114) om värdepappersfonder. Premiensionsmyndigheten får dock, efter att ha inhämtat yttrande från Finansinspektionen, medge att värdeutvecklingen för fonderna eller en av dem får vara beroende av index. Ett sådant medgivande får lämnas om god riskspridning uppnås i fonden."

Övergångsbestämmelsen

Enligt den föreslagna övergångsbestämmelsen skall beslut enligt 43 e § tredje stycket som har meddelats före ikraftträdandet överklagas enligt äldre bestämmelser. De äldre bestämmelser som avses och som i lagrådsremissen föreslås skola upphävas innebär att ett beslut enligt nämnda stycke som meddelats av en annan myndighet än regeringen får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol och att prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Som skäl för att nämnda bestämmelser skall upphöra att gälla anförts att en myndighets beslut i en fråga som rör en annan myndighets inre verksamhet normalt inte bör kunna överklagas. För att uppnå en sådan effekt skulle egentligen en uttrycklig regel, som fränkande beslut enligt 43 e § tredje stycket överklagbarhet, ha behövts i lagen.

En regel av det sistnämnda slaget är av vissa skäl dock inte erforderlig. Det har att göra med att sjunde fondstyrelsen är den enda intressenten i ärenden rörande dessa beslut. Som statlig myndighet kan styrelsen inte utan uttryckligt författningsstöd överklaga en annan statlig myndighets beslut. Den princip som här tillämpas har utbildats i förvaltningsrättslig praxis och motiveras med att de statliga myndigheterna har att tillvarata samma allmänna intresse. Se bl.a. Strömberg, Allmän förvaltningsrätt, 19 u. 1998, s. 194. Det kan således konstateras att de överklaganderegler som föreslås skola upphävas i själva verket saknar praktisk betydelse. Vid föredragningen inför Lagrådet upplystes att reglerna hittills aldrig varit aktuella att tillämpa.

Mot bakgrund av vad nu anförts kommer den föreslagna övergångsbestämmelsen inte att fylla någon praktisk funktion. Bestämmelsen bör därför utgå.

Förslaget till lag om ändring i lagen med vissa bestämmelser om Premiensionsmyndigheten

Övergångsbestämmelsen

Eftersom Premiepensionsmyndigheten i likhet med sjunde fondstyrelsen är en statlig myndighet, bör den föreslagna övergångsbestämmelsen utgå av samma skäl som anförts ovan beträffande motsvarande bestämmelse i förslaget till lag om ändring i lagen med reglemente för Allmänna pensionsfonden.

Förslaget till lag om ändring i lagen om inkomstgrundad ålderspension

Lagrådet lämnar förslaget utan erinran.

Finansdepartementet

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 7 oktober 1999

Närvarande: statsrådet Hjelm-Wallén, ordförande, och statsråden Freivalds, Thalén, Winberg, Ulvskog, Lindh, Sahlin, von Sydow, Klingvall, Pagrotsky, Messing, Engqvist, Rosengren, Larsson, Wärnersson, Lejon, Lövdén, Ringholm

Föredragande: statsrådet Ringholm

Regeringen beslutar proposition 1999/2000:12 Statlig förvaltning av premiepensionsmedel, m.m.

Rättsdatablad

Författningsrubrik	Bestämmelser som inför, ändrar, upphäver eller upprepar ett normgivningsbemyndigande	Celexnummer för bakomliggande EG-regler
Lag (1983:1092) med reglemente för Allmänna pensionsfonden	43 e §	
Lag (1998:710) med vissa bestämmelser om Premi pensionsmyndigheten	11 §	
